

Dr hab. Grzegorz Szumski

Wydział Nauk Pedagogicznych

Akademia Pedagogiki Specjalnej im. M. Grzegorzewskiej

Recenzja osiągnięć naukowych oraz dorobku naukowego, dydaktycznego, organizacyjnego i popularyzatorskiego doktora Sławomira Olszewskiego sporządzona w związku z jego ubieganiem się o stopień doktora habilitowanego w dziedzinie nauk społecznych, w dyscyplinie pedagogika

Dotychczasowe doświadczenia dr. Sławomira Olszewskiego składają się na typową dla pracowników naukowo-dydaktycznych w Polsce ścieżkę rozwoju zawodowego. Wszystkie najważniejsze wydarzenia w jego karierze naukowej związane są z Uniwersytetem Pedagogicznym im. Komisji Edukacji Narodowej w Krakowie (d. Wyższa Szkoła Pedagogiczna w Krakowie i Akademia Pedagogiczna im. KEN w Krakowie). W 1992 r. Sławomir Olszewski ukończył tę uczelnię z tytułem magistra w zakresie pedagogiki specjalnej i w tym samym roku został w niej zatrudniony na stanowisku asystenta. Dziesięć lat później uzyskał tam stopień doktora nauk humanistycznych w zakresie pedagogiki. Promotorem rozprawy był prof. dr hab. Franciszek Wojciechowski, a recenzentami prof. J. Wyczesany i prof. B. Urban. Zarówno promotor jak i recenzenci należą do grona bardzo znanych badaczy w zakresie pedagogiki specjalnej związanych z uczelniami krakowskimi. Po uzyskaniu stopnia doktora Sławomir Olszewski kontynuował karierę na Wydziale Pedagogicznym UP w Krakowie na stanowisku adiunkta. W roku akademickim 2012/2013 pełnił funkcję Kierownika Katedry Integracji Społecznej, co z pewnością należy traktować jako dowód uznania ze strony władz Wydziału i współpracowników z Instytutu Pedagogiki Specjalnej. Wyróżnienie to znaczące, gdyż środowisko pedagogów specjalnych Uniwersytetu Pedagogicznego w Krakowie należy do najliczniejszych i najsilniejszych w kraju. Przez sześć lat zatrudnienie na UP w Krakowie dr Olszewski łączył z pracą w Instytucie Pedagogiki Uniwersytetu Jagiellońskiego a przez dziewięć z pracą w Kolegium Nauczycielskim w Bielsku Białej. Dr Olszewski ma także rozległe doświadczenie praktyczne w pracy z dziećmi i młodzieżą z niepełnosprawnością oraz uzyskał stopień nauczyciela mianowanego. Podsumowując jego dotychczasowe osiągnięcia, można powiedzieć, że zarówno doświadczenia akademickie jak i praktyczne dr. Olszewskiego są bogate, co z pewnością predysponuje go dalszej efektywnej pracy naukowo-dydaktycznej.

Osiągnięcie naukowe przedłożone do habilitacji

Jako osiągnięcie naukowe dr Sławomir Olszewski wskazał monografię autorską zatytułowaną *Usłyszeć polifonię. Tożsamość zawodowa pedagogów specjalnych pracujących z osobami z niepełnosprawnością intelektualną*. Ta obszerna, bo licząca wraz z aneksami 387 stron, książka ukazała się 2017 roku nakładem cenionej i popularnej wśród pedagogów i pedagogów specjalnych krakowskiej Oficyny Wydawniczej „Impuls”. Skuteczna współpraca autora i wydawcy zapewniła książce dobry poziom wydawniczy. Praca została starannie zredagowana pod względem językowym i graficznym, co znacznie ułatwia jej lekturę. Również za dobrą należy uznać merytoryczną wartość publikacji, choć Autorowi nie udało się uniknąć kilku wyraźnych błędów i kilku dyskusyjnych rozwiązań.

Przede wszystkim doceniam wybór tematu monografii. Tożsamość zawodowa nauczycieli jest nieustannie przedmiotem intensywnych badań pedeutologicznych na świecie. Jednak badania tego konstruktu w odniesieniu do blisko z nauczycielami spokrewnionych pedagogów specjalnych są o wiele rzadsze. Istnieje zatem niekwestionowana potrzeba uzupełnienia tej luki w wiedzy, zwłaszcza, że potencjalne uwarunkowania kształtowania się tożsamości zawodowej pedagogów specjalnych są nieco inne niż w przypadku nauczycieli.

Tak zwana część teoretyczna książki obejmuje dwa rozdziały zajmujące około 70 stron, jest zatem dość syntetyczna. Zarówno układ treści tej części jak i jej proporcje względem części metodologicznej i empirycznej są właściwe. Rozdział pierwszy dotyczy tożsamości zawodowej jako kategorii poznawczej, drugi zaś tożsamości zawodowej pedagogów specjalnych, a zatem stanowi logiczne uzupełnienie treści rozdziału pierwszego. Analizy pojęcia tożsamości zawodowej jako takiej, które przeprowadził dr Olszewski, są w większości poprawne i potencjalnie spełniają swoją funkcję w książce. Bez wątplenia świadczą one o dobrej orientacji Autora w bogatej literaturze przedmiotu. Czytelnik dowiadyuje się z nich zatem, czym jest tożsamość zawodowa, a właściwie, jak bywa rozumiana, jak się kształtuje i pod wpływem jakich czynników, jakie pełni ona funkcje oraz jak jest badana. Pewien niedosyt pozostawia jednak konkluzywność analiz, widoczna szczególnie w podrozdziale 2.4., podsumowującym rozdział pierwszy. Jak podkreśla Autor, tożsamość zawodowa jest terminem bardzo wieloznacznym, zarówno na poziomie teoretycznym, jak i na poziomie operacjonalizacji i pomiaru. Chociaż stan taki jest typowy dla nauk społecznych, to trudno mi zgodzić się z oceną Autora (s. 59), że jest on korzystny. Ocena ta jest bowiem sprzeczna z

zasadą ekonomii myślenia, która nakazuje zarówno dążenie do redukcji liczby pojęć, jak i wieloznaczności pojęć. Przede wszystkim jednak oczekiwałem, że dr Olszewski dokona w podsumowaniu rozdziału bardziej systematycznej i pogłębionej oceny poszczególnych stanowisk, która będzie zawierała analizę przydatności heurystycznej poszczególnych podejść do definiowania i badania tożsamości zawodowej.

Kluczowy dla konceptualizacji badań własnych, a zatem i dla ich poznawczego potencjału, jest drugi rozdział książki. Autor ma oczywiście świadomość tego, co zasygnalizował w drugiej części tytułu „w drodze ku modelowi analizy” (s. 61). Wewnętrzna struktura rozdziału i tytuły niektórych podrozdziałów są nieoptymalne. W szczególności podrozdział 2. *Poszukiwanie wyznaczników i specyfiki profesji pedagoga specjalnego* oraz podrozdział 5. *Potencjalne czynniki kształtujące zbiorową tożsamość zawodową pedagogów specjalnych* powinny znajdować się obok siebie, gdyż oba dotyczą charakterystyki specyficznych uwarunkowań kształtowania się tożsamości zawodowej pedagogów specjalnych. Dodatkowo, podrozdział drugi powinien mieć tytuł, który sugeruje tę jego funkcję, gdyż specyficzne cechy pracy zawodowej pedagogów specjalnych wyznaczają właśnie warunki kształtowania się ich tożsamości zawodowej. Podrozdział 5. został napisany z dużym zapałem. W sposób kompetentny przedstawia on instytucjonalizację pedagogiki specjalnej w Polsce, która może sprzyjać kształtowaniu się zbiorowej tożsamości zawodowej pedagogów specjalnych. Zastrzeżenia budzi jednak podrozdział 2., w którym Autor skoncentrował się na złożoności i heurystycznym charakterze zawodu pedagoga specjalnego oraz pochodnym względem tych cech, zróżnicowaniu wyobrażeń na temat natury tej profesji i optymalnych sposobów przygotowania do niej kandydatów. Poświęcił też sporo uwagi innym czynnikom, które w istotny sposób mogą kształtować tożsamość zawodową badanej grupy. Być może sposób prowadzenia analiz, polegający na sięganiu do wiedzy o zawodach pokrewnych z pracą pedagogów specjalnych, zdecydował o tym, że wiele ważnych, specyficznych dla tej profesji czynników zostało po prostu pominiętych. Zdecydowanie korzystniej byłoby sięgnąć bezpośrednio do analizy specyfiki pracy pedagogów specjalnych. Wtedy nie sposób byłoby pominąć takich cech tego zawodu jak: trudny do odniesienia sukces mierzony osiągnięciami wychowanków, trudności w komunikacji z wieloma osobami z niepełnosprawnością, duże nasilenie zachowań agresywnych charakterystyczne dla wielu rodzajów niepełnosprawności czy konieczność współpracy w interdyscyplinarnych zespołach. Nie bez znaczenia dla kształtowania się tożsamości tej grupy mogą być także intensywne przemiany charakteru tego zawodu związane z upowszechnianiem się idei i praktyk integracyjnych/włączających.

Kluczowym elementem pracy empirycznej, a taką jest rozprawa dr. Olszewskiego, są oczywiście badania własne. Mimo że część empiryczna monografii jest obszerna, to zakres badań nie jest duży i sprowadza się do trzech kluczowych kwestii: kształt tożsamości zawodowej pedagogów specjalnych, związek tożsamości zawodowej z wybranymi cechami kariery zawodowej oraz osobowości badanych. Badanie zostało przeprowadzone na bardzo licznej grupie pedagogów specjalnych, zatrudnionych w różnego rodzaju placówkach i na różnych stanowiskach. Respondenci pochodzili z różnych województw i miejscowości o zróżnicowanej wielkości. Przebadana próba z pewnością umożliwia wnioski uogólniające. Dzięki wysiłkowi dr. Olszewskiego, związanemu z przebadaniem licznej i zróżnicowanej próbki pedagogów specjalnych uzyskane przez niego wyniki są z pewnością najpełniejszym obrazem tożsamości zawodowej tej grupy w krajowej literaturze naukowej.

Część zmiennych, zarówno wyjaśnianych, jak i wyjaśniających, została zbadana za pomocą narzędzi o wcześniej ustalonych własnościach psychometrycznych. Do badania innych dr. Olszewski wykorzystał narzędzia konstrukcji własnej. Niestety, Autor nie przeprowadził analizy własności psychometrycznych użytych narzędzi na badanej grupie, co oczywiście obniża wartość poznawczą pracy. Nie chodzi przy tym tylko o brak informacji o dokładności pomiaru, ale także o jego empirycznej trafności. Mimo że niektóre narzędzia używane w badaniu miały z założenia złożoną, wieloczynnikową strukturę, dr. Olszewski nie potwierdził jej empirycznie za pomocą confirmacyjnej analizy czynnikowej. Generalnie zadowolili się analizą trafności teoretycznej, a wiedza o trafności empirycznej dotyczy jedynie niektórych narzędzi i pochodzi z badań prowadzonych przez innych badaczy na innych grupach. Niedostatek wysiłków w badaniu psychometrycznych właściwości narzędzi nakazuje ograniczyć wyraźnie zaufanie do uzyskanych wyników. W szczególności problem ten ujawnia się w odniesieniu do *Skali Tożsamości Zawodowej (TZ)*. W założeniu skala ta ma badać poziomy rozwoju tożsamości zawodowej, a jej teoretyczną przesłanką jest przekonanie, że tożsamość ta rozwija się w trzech etapach, od anomii aż po autonomię roli (por. s. 116-117). Choć założenie to jest ciekawe i w jakimś stopniu pozostaje w zgodzie z intuicyjnym rozumieniem rozwoju zawodowego, to nie znalazło ono potwierdzenia w badaniach dr. Olszewskiego. Aż u 1/3 badanych przez niego pedagogów specjalnych nie udało się określić poziomu tożsamości zawodowej (s. 212). Czy błędna jest zatem koncepcja stanowiąca teoretyczną przesłankę narzędzia, czy też samo narzędzie? Na to pytanie nie znajdujemy niestety odpowiedzi w omawianej książce. Podsumowując ocenę pomiaru

zaprezentowaną w monografii, muszę stwierdzić, że wiedza dr. Olszewskiego na temat pomiaru w naukach społecznych nie jest zadowalająca.

Analizy wyników badania zaprezentowane w monografii odpowiadają analizowanym problemom i przedstawionym hipotezom badawczym, ale w moim przekonaniu nie są kompletne. Dr Olszewski w sposób teoretycznie uzasadniony przyjął, że tożsamość zawodowa jest zjawiskiem wielowymiarowym. Założenie to uszczegółowił, budując model tożsamości zawodowej pedagogów specjalnych, w którym wyodrębnił odpowiednie części składowe tejże tożsamości. Następnie dobrał metody ich pomiaru. Dziwi zatem, że nie przeprowadził pełnej weryfikacji empirycznej tego modelu, pokazując statystyczne zależności między tymi składnikami. Założenie, że tożsamość zawodowa pedagogów specjalnych jest strukturą złożoną, implikuje, że jej poszczególne wymiary są wprawdzie odrębnymi, ale wzajemnie powiązаныmi bytami. Poznanie tych zależności bardzo podniosłoby wartość poznawczą monografii i pozwalało zweryfikować przydatność teoretycznego zamysłu dr. Olszewskiego.

Dla udzielenia odpowiedzi na pytanie o to, jaka jest tożsamość zawodowa pedagogów specjalnych, dr Olszewski wybrał podejście normatywne. Opisał on po prostu rozkłady wyników uzyskanych w czterech wyodrębnionych wymiarach tożsamości zawodowej i poddał je ocenie. Kryterium wykorzystywanym do tej oceny są przekonania na temat tożsamości zawodowej pożądanej czy idealnej. Przykładowo, komentując rozkład wyników świadczących o poziomie identyfikacji badanych z zawodem, dr Olszewski napisał: „Rozkład uzyskanych w niniejszych badaniach wyników wskazujących na znaczącą przewagę odsetka osób identyfikujących się całkowicie z pełnioną profesją napawa optymizmem” (s. 132). Następnie uzasadnił tę ocenę argumentując, że identyfikacja z zawodem sprzyja lepszej jakości wykonywanej pracy i większej osobistej satysfakcji pracowników. Analogiczne podejście wykorzystał Autor prezentując rozkłady wyników odnoszące się do pozostałych wymiarów tożsamości zawodowej badanych. W ostateczności czytelnik książki otrzymał rozbudowany obraz tożsamości zawodowej współczesnych pedagogów specjalnych. Zgromadzona wiedza sama w sobie jest ciekawa i może stanowić inspirację do dalszych badań, przede wszystkim dotyczących konsekwencji różnych konfiguracji tożsamości zawodowej dla jakości pracy i dobrostanu osobistego pedagogów specjalnych.

Drugim wątkiem badań, prezentowanym w omawianej monografii są związki tożsamości zawodowej pedagogów specjalnych z wybranymi cechami ich osobowości oraz kariery

zawodowej. Problematyka ta była badana przez dr. Olszewskiego bardzo wszechstronnie, choć z oczywistych względów nie mógł on uwzględnić wszystkich potencjalnie ważnych zmiennych. Tym niemniej, zmienne włączone do badań zostały dobrane właściwie, a ich wybór został należycie uzasadniony. Metody analiz statystycznych zostały prawidłowo dopasowane do sformułowanych problemów i rodzaju danych. Dr Olszewski zastosował zarówno porównania międzygrupowe, jak i odpowiednie statystyki zależności między zmiennymi (współczynniki korelacji i analizę wariancji). W pracy raportowane są także miary siły efektów, co jest nadal rzadko spotykane w krajowych publikacjach z zakresu pedagogiki i z tego powodu zasługuje na podkreślenie. Analizy uzyskanych rezultatów są poprawne. Dr Olszewski nie ma tendencji do nadinterpretowania danych, czyli wyciągania zbyt daleko idących wniosków. Jedyne zastrzeżenie, jakie mógłbym zgłosić, dotyczy nadmiernego podkreślania różnic między wynikami, które nie są statystycznie istotne. Być może postępowanie takie wynika z faktu, że większość hipotetycznych związków, które testował dr Olszewski, jest słaba lub nieistotna statystycznie.

Podsumowując powyższą analizę monografii *Usłyszeć polifonię*, mogę stwierdzić, że jest ona bezsprzecznie opisem największego badania dotyczącego tożsamości zawodowej pedagogów specjalnych w polskiej literaturze przedmiotu. Zarówno opis teoretyczny zagadnienia, jak i zgromadzone dane empiryczne dostarczają obszernej wiedzy na podjęty temat. Praca może stanowić impuls do ożywienia badań na temat tożsamości zawodowej pedagogów specjalnych, co byłoby korzystne dla rozwoju pedagogiki specjalnej. W szczególności badania te mogłyby dotyczyć konsekwencji różnych konfiguracji tożsamości zawodowej dla jakości pracy i dobrostanu pedagogów specjalnych. Monografia Sławomira Olszewskiego jest zatem ważną pozycją naukową w uprawianej przez niego dyscyplinie. Jednocześnie książka ta ma dwa poważne mankamenty, które obniżają jej wartość. Po pierwsze, Autor nie wykazał się należyłą dbałością o jakość narzędzi pomiaru, a właściwie o dostarczenie czytelnikowi danych na ten temat. Po drugie, przeprowadzone przez dr. Olszewskiego badanie jest niewystarczająco osadzone w kontekście specyfiki analizowanego zawodu i dynamicznych przemian, którym on podlega w ostatnich latach.

Pozostałe publikacje (osiągnięcia naukowe)

Dorobek publikacyjny dr. Olszewskiego po uzyskaniu stopnia doktora (2002) jest dość obszerny, gdyż obejmuje 3 monografie (w tym dwie współautorskie), 2 redakcje monografii, 8 artykułów w czasopismach naukowych, 20 rozdziałów w pracach zbiorowych oraz prace

poniejsze (sprawozdanie i hasło encyklopedyczne). Wszystkie monografie zostały wydane przez wydawnictwo macierzystej uczelni Autora, co jest w Polsce dość tradycyjną praktyką. Rozdziały były zamieszczane w pracach różnych wydawców, głównie w wydawnictwach różnych uczelni oraz w Oficynie Wydawniczej „Impuls”. Chociaż dr Olszewski publikował artykuły w ważnych dla pedagogiki specjalnej polskich czasopismach naukowych, to żadna jego praca nie ukazała się w czasopiśmie wymienianym na liście A lub C. Tymczasem to publikacje na tych listach są wskazywane jako jedno z kryteriów oceny dorobku w rozporządzeniu Ministra Nauki i Szkolnictwa Wyższego z dnia 1 września 2011r. Wszystkie publikacje dr. Olszewskiego ukazały się w wydawnictwach krajowych i tylko nieliczne spośród nich zostały napisane po angielsku, co oczywiście nie sprzyja umiędzynarodowieniu dorobku naukowego Autora. Oceniając dorobek dr. Olszewskiego w kategoriach bibliometrycznych, nazwałbym go przeciętnym, nie wyróżniającym się na tle osiągnięć innych badaczy na porównywalnym etapie rozwoju kariery naukowej. Lepiej oceniam merytoryczną wartość publikacji Habilitanta. Przede wszystkim należy podkreślić, że prace dr. Olszewskiego odzwierciedlają wyraźną linię rozwoju jego naukowych zainteresowań i aktywności. Dr Olszewski nie „gromadził dorobku”, lecz aktywnie podejmował się analizy kolejnych problemów naukowych i próbował je rozwiązywać. Jego zainteresowania naukowe stopniowo się poszerzały, co bardzo trafnie graficznie zilustrował w autoreferacie (s.12). Autor w sposób merytorycznie uzasadniony wyodrębnił cztery obszary problemowe własnej aktywności naukowej, które, co dodam ze swej strony, mieszczą się w dwóch subdyscyplinach pedagogiki specjalnej: ogólnej pedagogice specjalnej i pedagogice niepełnosprawnych intelektualnie. Inną, ważną cechą dorobku naukowego dr. Olszewskiego są solidne, obszernie badania empiryczne. Część z nich ma charakter terenowy, inne polegały na systematycznej analizie dokumentów. Zdecydowana większość prac przedłożonych do oceny charakteryzuje solidna jakość naukową, a niektóre spośród nich zasługują na wyróżnienie. Z pewnością udaną pozycją wydawniczą jest monografia *Rozumieć chaos. Rzecz o terminach i znaczeniach im nadawanych w pedagogice specjalnej*, wydana w Krakowie 2016 roku (współautor: K. Parys). Książka ta jest wynikiem bardzo obszernych, systematycznych studiów literatury przedmiotu z wykorzystaniem podejścia semajologicznego. Uzyskane przez Autorów wyniki mają duże znaczenie dla kształtowania się tożsamości pedagogiki specjalnej w okresie jej bardzo gwałtownego rozwoju. Nie dziwi zatem, że praca spotkała się z żywym odbiorem innych badaczy i doczekała się już pierwszych cytowań. Zbliżone podejście metodologiczne Sławomir Olszewski i Katarzyna Parys wykorzystali w tekście *Wzorzec pedagoga specjalnego w oparciu o teksty*

opublikowane na łamach „Szkoly Specjalnej” w latach 1958-2009 (Szczecin, 2009). Również to badanie ma duże walory poznawcze i dobrze odzwierciedla ewolucję pedagogiki specjalnej, a właściwie sposobu pojmowania zawodu pedagoga specjalnego w ostatnim półwieczu.

Na odrębne omówienie zasługują dwa samodzielne artykuły dr. Olszewskiego opublikowane w gdańskim czasopiśmie *Niepełnosprawność*, wysoko punktowanym na liście B. Oba przedstawiają ciekawe wyniki badań empirycznych, dotyczących tożsamości zawodowej pedagogów specjalnych. Wszystko wskazuje na to, że wykorzystane dane pochodzą z tej samej bazy, której Habilitant użył do przygotowania rozprawy habilitacyjnej. Jednak zagadnienia opisane w tych artykułach nie pokrywają się z treściami zamieszczonymi w książce, ale stanowią ich wartościowe uzupełnienie.

Wyraźnym wątkiem w dorobku naukowym Habilitanta są opracowania dotyczące kształcenia integracyjnego lub zagadnień bezpośrednio z nim związanych. Do tej grupy zaliczam co najmniej trzy teksty: *W poszukiwaniu optymalnych rozwiązań dotyczących edukacji osób niepełnosprawnych*, Olsztyn 2004 (współautor: K. Parys); *Próba oceny funkcjonowania i skuteczności kształcenia integracyjnego. Przegląd literatury przedmiotu*, Olsztyn 2005; *Edukacja osób niepełnosprawnych. Rozważania nad podstawą programową kształcenia ogólnego*, Szkoła Specjalna, 4/2006 (współautor: K. Parys). Trzeba przy tym zauważyć, że żadna z tych publikacji nie ma charakteru empirycznego. Zaletą tych tekstów jest to, że dr Olszewski starał się zachować „racjonalny sceptycyzm” w czasach, gdy kształcenie integracyjne bardzo polaryzowało stanowiska pedagogów specjalnych. Prezentowane są w nich zatem sądy względnie zrównoważone oraz argumenty, które wskazują zarówno na zalety jak i wady wspólnego nauczania uczniów z i bez niepełnosprawności. Jednocześnie wadą tych opracowań jest brak w pełni systematycznego przeglądu literatury przedmiotu, która mogłaby stanowić wsparcie dla argumentów Autora/Autorów oraz przesłankę wysuwania innych argumentów. Tytułem przykładu, we wzmiankowanej pracy z 2005 roku dr Olszewski pominął ważną publikację G. Dryżałowskiej (1997), opisującą wyniki eksperymentalnego badania warunków efektywnego włączania uczniów z zaburzeniami słuchu do szkół integracyjnych oraz wiele prac empirycznych na temat efektywności kształcenia integracyjnego (choćby Dryżałowska, 1992; Dziuba, 2000). Analizując łącznie teksty Habilitanta, można też wskazać na brak ciągłości myślenia w jego publikacjach. W publikacji z 2004 roku Autorzy stawiają ciekawą i prawdopodobną, choć dotąd nie rozstrzygniętą empirycznie, hipotezę, że nauczyciele szkół specjalnych mogą zaniżyć

oczekiwania względem uczniów, jednak argument związany z potrzebą podnoszenia wymagań nie pojawia się już w skądinąd bardzo ważnym tekście na temat objęcia uczniów z niepełnosprawnością intelektualną w stopniu lekkim i z zaburzeniami słuchu ogólną podstawą programową (2006). Podsumowując, dr Olszewski wniósł znaczący wkład w debatę na temat kształcenia integracyjnego w Polsce, stawiając oryginalne tezy dotyczące ważnych aspektów tego zagadnienia. Jednocześnie nie prowadził pogłębionych badań empirycznych czy analiz literatury, które mogłyby doprowadzić do rozwiązania kontrowersyjnych kwestii.

Według *Google scholar* prace dr. Olszewskiego były cytowane 45 razy, a jego H indeks wynosi 5. Te wskaźniki świadczą, że dr Olszewski jest autorem rozpoznawalnym w środowisku polskich pedagogów specjalnych a prowadzone przez niego badania wywierają pewien wpływ na rozwój dyscypliny w kraju. Wskaźniki bibliometryczne dorobku dr. Olszewskiego są wyższe niż wielu badaczy zajmujących analogiczną jak on pozycję, a nawet wyższe niż wielu takich, którym nadano stopień doktora habilitowanego. Z pewnością można zatem uznać je za wystarczające, choć obiektywnie rzecz ujmując nie są one wysokie.

Po uzyskaniu stopnia doktora Sławomir Olszewski prezentował wyniki swoich badań na trzech konferencjach międzynarodowych i 18 konferencjach ogólnopolskich. Większość prezentacji konferencyjnych dotyczy osób z niepełnosprawnością intelektualną i ich nauczycieli. Są one zatem zgodne tematycznie z głównymi kierunkami zainteresowań badawczych dr. Olszewskiego. Partycypował on we wszystkich najważniejszych konferencjach cyklicznych z zakresu pedagogiki specjalnej w Polsce, co dobrze odzwierciedla jego zaangażowanie w życie naukowe i pozycję w krajowym środowisku akademickich pedagogów specjalnych. W wykazie brakuje niestety konferencji międzynarodowych, cieszących się najwyższym uznaniem wśród badaczy niepełnosprawności (główny nurt zainteresowań badawczych Habilitanta jest najbardziej zgodny z profilem konferencji IASSIDD i AAIDD). Dr Olszewski nie skorzystał również z możliwości uczestniczenia w światowym kongresie IASE we Wrocławiu (2015). Podsumowując, Habilitant bierze aktywny udział w życiu naukowym w kraju, jednak jego zaangażowanie w międzynarodową wymianę myśli jest o wiele skromniejsze.

Dr Olszewski nie dostarczył klarownych informacji o kierowaniu projektami badawczymi lub udziału w takich projektach, których beneficjenci wyłaniani są w drodze konkursów ogólnokrajowych lub międzynarodowych. W autoreferacie (s.18) wspomina jedynie o udziale w realizacji statutowego projektu badawczego *Funkcjonowanie osób z*

niepełnosprawnością w wielowymiarowej przestrzeni życia, który zresztą zakończył się ciekawą monografią współautorską (Olszewski, Parys i Trojańska, 2012) oraz innych projektów finansowanych ze środków Uczelni.

Dr Olszewski był czterokrotnie nagradzany przez Rektora własnej Uczelni za działalności naukową. Otrzymał także Medal Brązowy za Długoletnią Służbę oraz Medal Komisji Edukacji Narodowej. Choć medale te nie są nagrodami przyznawanymi za działalność naukową, to z pewnością osiągnięcia na tym polu przyczyniły się w jakimś stopniu do ich otrzymania przez Habilitanta.

Osiągnięcia dydaktyczne, popularyzatorskie oraz współpraca międzynarodowa

Aktywność dydaktyczna dr. Olszewskiego jest mocno powiązana z działalnością naukową. W swojej macierzystej uczelni prowadził zajęcia z różnych przedmiotów z zakresu pedagogiki specjalnej. Był także odpowiedzialny za organizację i prowadzenie praktyk studenckich na kierunku pedagogika specjalna. W związku z tą aktywnością intensywnie współpracował z placówkami edukacyjnymi i ośrodkami kształcenia nauczycieli. Jednym z przejawów tej aktywności jest zorganizowanie sympozjum na temat *Kwalifikacje pedagogów specjalnych*. Habilitant prowadził także zajęcia dydaktyczne z obszaru pedagogiki specjalnej na innych uczelniach, w tym autorskie lektorium *Upośledzenie umysłowe a agresja* na Uniwersytecie Jagiellońskim, co z pewnością jest dowodem uznania dla jego kompetencji w tym zakresie. Dr Olszewski wypromował 112 licencjatów i 52 magistrów. O jakości jego aktywności jako promotora świadczy fakt, że jedna z jego magistrantek otrzymała wyróżnienie w konkursie wewnętrznym Uczelni. Działalność dydaktyczną Habilitanta oceniam wysoko.

Dr Olszewski pełni także funkcję promotora pomocniczego w przewodzie doktorskim, prowadzonym na jego macierzystym Wydziale.

Jak już wcześniej wspominałem, dr Olszewski pełnił funkcję Kierownika Katedry Integracji Społecznej na UP w Krakowie. Opracował efekty kształcenia na kierunku pedagogika specjalna na tej uczelni. Podejmował także liczne, inne aktywności organizacyjne związane z jakością kształcenia na Wydziale.

Dr Olszewski odbył kilka krótkoterminowych staży badawczych i dydaktycznych oraz pobytów studyjnych w różnych ośrodkach naukowych za granicą.

Od 2016r pełni funkcję redaktora statystycznego w *Annales Universitatis Paedagogicae Cracoviensis, Studia Paedagogica*, periodyku wydawanym przez jego Uczelnię. Recenzował także program i podręczniki metodyczne, opracowane w ramach projektu EFS. Jak dotąd nie recenzował artykułów na zlecenie polskich lub międzynarodowych czasopism naukowych.

Dr Olszewski jest też członkiem Polskiego Towarzystwa Pedagogów Specjalnych.

Działalność popularyzatorska dr. Olszewskiego zasługuje na pozytywną ocenę. Prowadzi on także dość ożywioną działalność międzynarodową, która jak dotąd nie zaowocowała jednak udziałem w znaczących międzynarodowych projektach badawczych, najważniejszych konferencjach międzynarodowych czy wspólnych publikacjach.

Konkluzja

Dotychczasowa działalność naukowa dr. Olszewskiego stanowi ważny wkład w rozwój pedagogiki specjalnej w Polsce. Jak każdy badacz, dr Olszewski nie uniknął błędów w swoich badaniach i publikacjach. Najważniejsze z tych, które dostrzegłem, zostały omówione w niniejszej recenzji. Mimo to uważam, że zarówno monografia Habilitanta wskazana jako osiągnięcie wynikające z art. 16 ust. 2 ustawy z dnia 14 marca 2003 roku z późn. zm., jak i pozostałe jego publikacje stanowią znaczący wkład w rozwój dyscypliny. Z tego powodu opowiadam się za nadaniem dr. Sławomirowi Olszewskiemu stopnia doktora habilitowanego.

Warszawa, dn. 2 września 2018

